

Biskoppernes debatoplæg

I det følgende vil jeg overvejende referere til rapporten "Gudstjeneste – om gudstjenestelivet i Den Danske Folkekirke". I rapportens enkelte emner er oplistet "drøftelser" der fører frem til en række spørgsmål. Mine kommentarer til "drøftelser" samt besvarelser af spørgsmålene, er skrevet i kursiv.

Biskoppernes arbejdsgrupper (faggrupper) har sammenfattet centrale pointer i 4 pixiudgaver. De 3 pixiudgaver forholder sig ret tæt på rapporten om gudstjenesten. I den fjerde pixiudgave er der ikke opsamlet "drøftelser" og spørgsmål, på samme måde som i rapporten om gudstjenesten. Af samme grund vil jeg her alene uddrage de spørgsmål der rejses i pixiudgaven, som har over-skriften "Hvem bestemmer – overvejelser om forholdet mellem autorisation og frihed i folkekirkens liturgi".

Indledning.

Biskoppernes debatoplæg indbyder til debat. En indbydelse jeg hilser med stor glæde. Jeg håber den kommende debat, kan give anledning til, at troen og kirkelivet bliver stimuleret – "måske gen-født", således det kristne liv igen blev levende - for langt flere af landets borgere, end det er tilfældet nu. Og ikke bare om søndage og Højtider, men også i hverdagene.

Det må være et vigtigt pejlemærke, at debatterne ikke alene handler om kirkeorganisationen, eller fagteologiske vinkler, men om de lokale kirker, hvor præsterne rækker mod, og favner menigheden til fællesskabet med Kristus.

Tilknytningen til landes folkekirke relateret til medlemskabet, som kan uddrages af - eller aflæses i, hvor mange der betaler folkekirkeskat, er vist mere et udtryk for, at rigtig mange mennesker mere er "kultur-kristne" – end troende kristne. Dette leder frem til en tanke om, at mange mennesker i Danmark, har mistet det nære forhold, eller har et distancerende forhold til folkekirken – til det guddommelige – til troen.

Om antagelsen er rigtig ved jeg ikke – men jeg tror det. Min fornemmelse er en antagelse, som ikke er funderet i;

* konkret viden som f.eks. kunne uddrages af en registrering/opsørelse af antal kirkegæster, fra alle landets kirker - eller

* undersøgelser om borgernes mening om- og forhold til folkekirken.

Men, mon ikke besøgsfrekvens i landets kirker generelt er meget lav, at det er et pejlemærke, som på ingen måde, kan sammenholdes med det faktiske antal folkekirke medlemmer i landet. I så fald ville kirkerne jo være fyldt hver søndag. Sådan er det ikke !

Er vurderingen rigtig, så er det vel ikke en hel forkert antagelse, at kirken er på vej til at miste "fodfæstet" i befolkningen, og den fremtidige udvikling er ikke altfor lys og glædelig.

Overfor dette lidt dystre perspektiv er dog, at kirken, i forbindelse med særlige højtider, er ønsket og brugt som f.eks. til; bryllup, barnedåb, konfirmation og bisættelse/begravelse samt jule- og nytårgudstjeneste. Hvis denne søgning har rod i troen, så er det jo dejligt - og det skal vi være glade for. Men, er her tale om en mere traditionel kulturel tilgang, er det overordnet noget trist. Dog er det noget positivt, at mange er kulturkristne – mindre opløftende er det , at troen mere har en kulturel vinkel – mere end i troen.

Hvorfor denne udvikling ? Det er der givet dygtige og indsigtfulde mennesker som kan byde rigtig godt ind på. Om min forståelse for udviklen er på linje med de mange eksperter ved jeg ikke. Men,

fra mit lille ståsted synes det, at landets befolkning generelt er, og bliver mere og mere intelligens-prægede. Dette er vist et faktum !

Religionsforsker, arkæologer og andre eksperter har i mange år præsenteret de religiøse samfund og de mange forskellige religionerne på en måde, hvor den videnskabelige "sandhed" har sværere ved at blive løftet op til "troen" – måske langt mere i modsatning til troen.

Videnskaben vil – og skal, kunne bevise en tese – en ide. Og det der ikke kan bevises – ikke kan måles og vejes etc. er "snik-snak". Sådan har det vist være, lige så længe det videnskabelige kodeks har eksisteret. En ganske sigende artikel fra bladet Nordstjernen (1896/97) udtrykker dette ganske klart:

Citat "Kan vi nu stole på videnskaben? Hertil kan kun svares, at ganske vist kan videnskaben komme med visse resultater, men følger vi den skridt for skridt og ser, med hvilken sandheds-kærlighed den arbejder, ser, hvorledes den møjsommelig føjer bevis til bevis – erfaring til erfaring, og kun fastslår ting, som klart er beviste, så bøjer man sig med agtelse for dens autoritet. Man respekterer dens resultater, og bringer den tak. Man ser med undren, hvilke højder menneskekløgt og snilde er nået til. Men, man ser tillige, hvor lidet af Guds ufattelige visdom, mennesket med al dets viden og kløgt, er i stand til at ransage". Citat slut.

Det kan da ikke sige mere klart – måske med lidt færre ord – men meningen er da ganske tydelig. Bemærkelsesværdigt er, at artiklen er tidsaktuel, uagtet den er skrevet for mere end 100 år siden. Jeg vil ikke uddrage, at "nogen må have sovet i timen" – men jeg savner kirkens kontinuerlige stillingtagen til dilemmaet mellem videnskab og tro.

Tro kan hverken måles eller bevises – det er i højere grad en følelse. Overfor dette er der mange videnskabelige tilnærmelser; noget som kan sandsynliggøres – men dog ikke bevises. Biblen bliver (selv i dag) udlagt, til menighederne, af kirkens forkyndere, som den absolutte sandhed. Dette uagtet hverken den eller testamenterne er skrevet af vor himmelske Far eller Jesus. Alt vi bliver præsenteret for, er i bedste fald "andenhåndsberetninger / formidling" – men gennemgående er det beretninger og udlægninger, som har været igennem de(n) aktuelle kirkelige fyrste(r), som har "valgt" at udlægge teksten, så det passer præcis ind i egen opfattelse - og ofte med formålet, at positionere egen magt .

Sammenfattende er det, eller kan det være, at mange er ikke længere i stand til at tro, fordi de forklaringer, som religionerne tilbyder - at biblen og testamenterne, ikke tilfredsstillere deres intellekt. Hvordan handler kirkens ledere på dette dilemma ? Desværre ikke meget. Uagtet der i den ugentlige prædiken ofte - men for lidt, inddrages noget, som er genkendeligt fra "din og min dag" – som bringer "dagens tekst" ind på en dagligdags platform. Men overordnet set tages der ikke fat på tvivlen – troens og videnskabens dilemmaer – etc.

Fraværet af fokus på almindelige menneskers hverdags liv – ikke bare det danske, men fra hele verden. Det sker kun sporadisk og er ikke på overbevisende måde spejlet i vores virkelighed; almindelige menneskers hverdag – i Danmark, og fra verdens brændpunkter.

Fraværet af Kirkens bud på på, eller rettere forståelse af, verdens mange regioner, er trist.

Som jeg opfatter det, har alle religioner rigtig mange ligheder med vores kristne tro – men givet også store og markante forskelle. Men, vi får stort set aldrig de glædelige og hjertevarme perspektiverer fra andre religioner. Dette ville da være en godt vinkel at fremføre - specielt i disse tider hvor det multikulturelle er in, og hvor alt synes lige godt.

Jeg vil antage at der er mange gode som mindre gode forklaringer på alt dette. Som nævnt tidlige: Biskoppernes debatoplæg indbyder alle interesserede til debat – og dette initiativ hilser jeg med stor glæde.

Sidst vil jeg inddrage spørgsmålet om menighedsråd, som beklageligvis ikke har plads i Biskoppernes oplæg; i "diskussionerne og i efterfølgende spørgsmål".

Hvorfor spørgsmål om menighedsrådets indhold, funktion og struktur ikke har fået plads i biskoppernes omfangsrige debatoplæg, ved jeg ikke. En løsagtig tanke kunne pejle hen mod;

- * at biskopperne og faggrupperne, ikke mener denne debat er særlig vigtig – eller
- * at det er et hint om, eller at man her ufrivilligt røber, en manglende forståelse for, at menighedsrådene er folkekirkens demokratiske rygrad - og en utrolig vigtig og uerstattelig del af menighedens engagement i folkekirkens liv. Ret beset er de lokale kirkers daglige drift – og med dette driftsansvaret lagt i hænderne på menighedsrådene.

Jeg er ikke helt sikker på den "historiske" baggrund for etablering af folkekirkens menighedsråd. Måske er det båret frem af tidens politiske og samfundsmæssige udvikling, hvor demokrati i samfundet blev et højt skattet værdigrundlag. Et værdigrundlag som jeg, ubetinget sætter højt. Uagtet noget engang førte til gode initiativer og formulerede retningslinjer om menighedsråd, må man med rette spørge: Er menighedsråds konstruktionen rigtig? Mit umiddelbare bud er; "ja og nej".

Det vil føre for vidt her, at uddybe mit "ja og nej". Men, jeg vil ønske at biskopperne vil sætte dette emne til åben og fri debat - med en særlig opmærksomhed til de mindre sogne. Når jeg nævner de mindre sogne, er forklaringen ganske enkelt: omfanget af opgaver og ansvar er "ens" – men der er en afgrundsdyb forskel, til varetagelse af de faktiske opgave, mellem "store og mindre sogne".

Gudstjeneste; om gudstjenestelivet i Den Danske Folkekirke

Drøftelse i.f.m. gudstjenestesyn (jf. rapportens side 18)

I gudstjenestens mønster af tegn og ord finder mødet mellem Gud og mennesker sted. Vi hører om den opstandne Kristus, spiser med ham og døbes i Faderens, Sønnens og Helligåndens navn. Vi lytter, synger, beder i en særlig koreografi. Det er som et drama på liv og død. Et drama, der har til formål, at fortælle om den treenige Gud, fejre opstandelsen og lade os vide, at nye begyndelser altid er mulige. Det skal trøste og give mod og håb i hverdagen. Alle elementerne i gudstjenesten skal bevæge os og give os et nyt perspektiv, der ikke kan undgå at have betydning for, hvordan vi lever vores liv. Men vi bevæges af forskelligt, og det bærer gudstjenestelivet præg af. Diversiteten i gudstjenestelivet – også specifikt i højmassen – øges i disse år, måske fordi individualiseringen og kompleksiteten øges.

Det er ønskeligt at fastholde søndagsgudstjenesten og en fælles liturgisk orden for den. Men hvordan skaber man de bedste rammer for et autentisk og bevægende møde, for så mange som muligt. Det kræver viden og samtale, og ét er sikkert: Hvis man vil ændre gudstjenestens form, må man tage stilling til, hvilket gudstjeneste ideal man analyserer og vurderer gudstjenesten efter.

Det er et godt og vigtigt spørgsmål der rejses: "Hvordan skaber man de bedste rammer for et autentisk og bevægende møde, for så mange som muligt". Det kræver viden og samtale, og ét er sikkert: Hvis man vil ændre gudstjenestens form, må man tage stilling til, hvilket gudstjeneste ideal man analyserer og vurderer gudstjenesten efter".

Oprigtigt er jeg i tvivl om hvordan jeg kan / skal replicere. Spørgsmålet om de bedste rammer, er vel de rammer vi i dag har til rådighed; kirken, sognegårde, menighedshuse og "i naturen". Det er da gode rammer for et autentisk og bevægende møde. Det er måske mindre et spørgsmål "de bedste rammer", men mere om, hvordan rammerne bruges og udnyttes.

Om sprog og handlinger. Her kunne man indledningsvis – og måske med rette, spørge om der "i dag" er sammenhæng mellem sprog og handlinger. Dette kunne være interessant med en analyse eller en spejling af, hvordan virkeligheden tegner sig i dag – overfor hvordan Faderens budskab blev formidlet af Jesus - og efterfølgende af disciplene.

Var det ikke sådan, at Jesus talte i et forståeligt sprog til, og med, den samling af mennesker, som var kommet for at høre ham, eller med de mennesker som han mødte på sin vej.

De mange fortællinger / lignelser Jesus gav, var formodentlig forståeligt for tilhørerne – i datidens hverdags sprog.

Bortset fra Jesus og disciplene taler til tilhørerne, er den person jeg mest af alt forbinder med det "tætteste i sprog og handlinger" er rigmandssønnen og munken Frans af Assisi.

Hvordan kirken "i dag" har formået at udvikle det kristne budskab er desværre ikke opløftende. Sproget og handling der spejler sproget, er uløselig forbundet. Jeg kan ikke sige det tydeligere en med henvisning til Ezekiels bog 43 - vers 2-6 og 8, som jeg vil citere.

Vers 2	<i>Ve Isreals hyrder, som røgtede sig selv! Skal hyrderne ikke røgte hjorden?</i>
Vers 3	<i>I fortærede mælken, med ulden klædte i eder, de fede dyr slagtede I, men hjorden røgtede I ikke;</i>
Vers 4	<i>de svage dyr styrkede I ikke, de syge lægte I ikke, de sårede forbandt I ikke, de adsplittede bragte I ikke tilbage, de vildfarende opsøgte I ikke, men styrede I dem med hård hånd og grumhed.</i>

Vers 5	<i>Derfor spredtes de, eftersom der ingen hyrde var, og blev til æde for alle markens vilde dyr; ja de spredtes</i>
Vers 6	<i>Min hjord flakkede om på alle bjerge og på hver en høj banke, og over hele jorden spredtes min hjord, og ingen spurgte eller ledte efter dem.</i>
Vers 8	<i>Herren: Fordi min hjord blev til rov, fordi min hjord blev til æde for alle markens vilde dyr, eftersom der ingen hyrder var, og hyrderne ikke spurgte efter min hjord og fordi hyrderne røgtede sig selv og ikke min hjord.</i>

Prøv her, at erstat ordet "hyrde og hyrder" med kirke(n) og præster (som kirkens budbringer/ formidler) - og erstat "hjord" med mennesker. Giver det ikke nu – i nutids-sprog lidt mere mening. For mig at se bør dette kunne give anledning til eftertanke - i kirkens organisation og dens ledelse.

En "god" menneskelig egenskab er, at finde argumenter der afviser en kritik eller som påviser, at "det gør vi da – det er en hel malplaceret påstand – etc. Og jeg må vedkende, at denne "afvisning" ikke er hel forkert. Kirken (hyrderne) er tilstede ! Kirken "rygter hjorden" ! - bla. ved de ugentlige gudstjenester, og så videre. Men, favner kirken – i fuld omfang, sin hjord; sin menighed. Et særdeles godt spørgsmål som ikke alene kan besvares af kirkens tjenestemænd, men må bredes meget mere ud. Her tænker jeg på sognenes borger – både dem som frekventerer kirken regelmæssigt - og dem som ikke gør det.

Om min henvisning til Ezekils skarpe ord, begrundet mit spørgsmål om, hvorvidt kirken favner sin menighed, er en dårlig referencé er jeg virkelig i tvivl om. Ezekil ord rettede sig, i sin tid, til hans landsmænd, som i deres landflygtighed forlod Israels gud for at dyrke afguder og falske profeter. Men, det var nu det jeg valgte at bruge her. Er det helt forkert, så bær over med mig.

For nogen tid fandt jeg et tankevækkende citat af Rabbiner Maya Leibovich, Israel - citat: "Biblen er ikke en historiebog - Biblen er en bog med tanker. Man kan så spørge: "Hvad kan vi lære fra den - hvad kan vi bringe ind i vores eget liv" – citat slut. Prøv lige at have dette udsagn in mente "Biblen er ikke en historiebog" – og lad så tankerne glide rundt til de gudstjenester du / I har overværet og hørt. Jeg oplever meget ofte, at der en vis samklang mellem "Biblen er ikke en historiebog" – og den måde det kristne budskab forkyndes i mange kirker. Meget ofte, og desværre altfor ofte, hører og ser jeg præsten, læser dagens tekster som en embedsmand, der "læser op" – uden variation i stemmeføringen. Og det fortsætter i prædiken – den "toneflade" fortælling – uden artikulation og gestikulation. Det er lige så lidt favnende som en festtale – hvor taleren ikke understøtter sin tale (det glædelige budskab) med artikulation og gestikulation ("mimik og/ eller fagter").

Overfor denne "stive, øretrættende og mindre inspirerende " forkyndelse, er der mange – rigtig mange, præster, som fortæller /agerer med varieret stemmeføring og med kropssprog. Præsten giver sin prædiken liv. Et ekstra plus er, når hans/hendes prædiken formår, at veksle mellem oplæsning og dagligdags beretning, således forkyndelse / fortællingerne om Jesus liv, tanker og handlinger bliver levende – og genkendelig fra vor tids hverdag. Hermed nærmer vi os citatet af Rabbiner Maya Leibovich "Hvad kan vi lære fra den - hvad kan vi bringe ind i vores eget liv.

Dette fører mig til et emne, som heller ikke indgår i biskoppernes debatoplæg, nemlig; forholdet mellem præst og menighed. Spørgsmålet er nemlig, som jeg ser det; ønsker præsten, at blive en del af, og integreret i menigheden – og hvordan det i givet tilfælde, kan gøres eller praktiseres. Præsterne er veluddannede – ofte med et længerevarende uddannelsesforløb fra gymnasiet og universitetet. De står nu – mange i en relativ ung alder, overfor en menighed, som ikke har samme uddannelses og dannelsesgrundlag – og som næppe kan leve op til præstens dannelses-

forventninger og værdigrundlag (hele klassekampsaspektet). Ja, for nogle præster er det måske første gang, de skal omgås ikke uddannede folk og møde folk som "Maren i Kæret".

I denne sammenhæng er der nogle åbenlyse spørgsmål:

* Hvordan hjælpes præsterne til og i samarbejdet med deres lokale menighed – og menighedsråd.

* Hvordan tager kirken sig at disse "unge mennesker", som er anbragt på herrens mark i et eller andet fjernliggende sogn.

Når vi hertil lægges, at præsten nogle steder forventes, at være den samlende figur i sognet, så er det en ganske krævende stilling præsten er placeret i. Dette er vel også et vigtigt debattemne.

For mig handler kirkens liv, ikke om kirkeinstitutionen, men langt mere om den lokale kirke, hvor præsten rækker menigheden fællesskabet med Kristus – hvor samarbejdet med lokalsamfundet og menighedsrådet har stor betydning.

Øvrige spørgsmål vedr. gudstjenestesyn (jf. rapportens side 18)

Hvorfor kommer du / hvorfor kommer du ikke til gudstjeneste	<p>Jeg kommer til søndagenes gudstjenester - enten i min egen kirke eller i andre kirker.</p> <p>Kan jeg ikke nå at komme til en gudstjeneste hører /ser gudstjenesten der udsendes i TV. Desuden lytter daglig til andagten i radio/TV.</p> <p>Hvorfor jeg kommer til gudstjenesterne er ganske enkelt: Min tro og min kærlighed til Vor Gud og Far, til Jesus og til Helligånden</p>
Er der en del af gudstjenesten, du holder særligt meget af	Jeg holdes af gudstjenesten sin helhed.
Hvad er formålet med en gudstjeneste – og hvordan opnås det	Bliver direkte og indirekte besvaret i flere af rapportens spørgsmål
Har du / hvornår har du en oplevelse af, at Gud taler og handler med os i gudstjenesten	<p>Det beror i høj grad af præstens evne til at tale til, og med menigheden – samt om jeg kan aflæse følelsen i den aktuelle læsning (glæden – tristheden - etc) hos præsten</p> <p>Ja, jeg har oplevet – og oplever, at min Fader, min Herre og Helligånden taler til mig i kirken. I min hverdag har jeg min Fader, min Herre og Helligånden med mig. Jeg føler mig "passet på" – og føler mig elsket.</p>
Hvad skal der til, for at noget kan kaldes en gudstjeneste	En gudstjeneste skal, som minimum, altid indeholde en prædiken – tilbud om, at modtage nadveren – og bøn med velsignelse.
Hvad ville der ske, hvis der ikke blev holdt gudstjeneste i vores samfund	<p>Det vil givet aldrig ske – dertil er troens kærlighed og styrke stærk.</p> <p>Vor egen, som andre religionen i øvrigt, vil altid finde måder at blive holdt i live – jf. f.eks. tiden efter Jesus korsfæstelse – hvor Romerrigetets forfølgelse af de troende, tvang dem til, at finde hinanden, i skjulte steder/samfund, hvor de kunne høre forkyndelsen og bekende sig i, og med troen.</p> <p>Uagtet vi vil finde hinanden i troen, vil en stærk</p>

	<p>religionsbegrænsning gøre samfundet fattigere – i ånden og i kulturen. Men, trods mulig stor modstand vil lyset, kærligheden og håbet aldrig blive slukket – det har historien så klart vist.</p> <p><u>En lidt polemisk bemærkning:</u> Den aktuelle situation om Kirkens betydning vil måske viser sig her i året 2020, hvor biskopperne og myndighederne "aflyste" påsken. Det bliver spændende at se følgevirkningerne senere på året f.eks. på antallet af kirkegængere eller i bredere forstand, kirkens stilling i samfundet. Har den en stemme ? Egentlig er det jo fantastisk, at i en situation hvor folk i den grad har brug for trøst og styrke grundet Coronaen, så aflyser man gudstjenesten. Menigheder landet over fik dog (og glædeligt) en kortere gudstjeneste, fordi mange præster tog selvstændige initiativer til alternative gudstjenester f.eks. via elektroniske medier.</p>
<p>Skal der gøres mere for at inddrage børnene i menighedens hovedguds tjeneste – hvorfor / hvorfor ikke</p>	<p>Naturligvis skal børn og unge inddrages – men det skal muligvis ske ved, at gudstjenesten er tilrettelagt og henvender sig til børn og unge. I dag er gudstjenesterne (salmer, prædiken og nadver) mere til voksne mennesker og mindre (vist ikke helt fraværende) til børn og unge. De læste tekster, prædiken er for lange for børn og unge og ofte med mange gentagelser - for ligesom at fastslå budskabets point. Salmerne har ikke den musiske tone, som kan fange børnene og de unge. <u>Sammenfattende</u> – som jeg ser det; tekster, prædiken og salmer taler ikke - er <u>ikke</u> for og til børn og unge.</p> <p>Til forståelse for mit argument vil eksemplificere min mening fra børneopdragelse – fra børnefamiliers daglig dag: Når vi som voksne, forældre og familier byder ind med i opdragelsen af vores børn, vil vi så gerne præsentere og lære dem om livets værdier; hvad der er godt og dårligt – hvad der er smukt og grimt – hvad forpligtelser og ansvar er – og hvad uansvarlighed er - og så videre. Men, vi formidler alt dette på det (forståelses)niveau der svarer til barnets/den unges alder. D.v.s. vi sprogligt "skruer op" eller formidler budskabet / holdnings- og værdiformidlingen, i takt med barnets udvikling og forståelse.</p> <p>En gudstjeneste som vi i dag kender, er til det voksne mennesker; voksne der tales til og synges med – det anvendte sprog er rettet til voksne. Og selv her er sproget noget mere avanceret, eller i nogle sammenhænge uforståeligt.</p>

Drøftelse i.f.m. gudstjenestens forløb (jf. rapportens side 25)

Ethvert "forløb" foregår i tid. Sådan også med en gudstjenesten. Når vi er i tiden uden at bemærke den kan man sige, at vi er i et flow. Gudstjenesten er et forløb med stigninger og fald, og når forholdet mellem disse er godt, skabes flow. Det er værd at tilstræbe. Der er mange forhold i spil; læsningerne og salmernes længde og tempo, pauser og overgange i gudstjenesten, gentagelser og et dynamisk forhold mellem ord og tegn gennem gudstjenesten, prædikenens længde, dynamik, stemmeføring og indhold, brugen af de forskellige "gudstjenestesprog" og gentagelser af f.eks. bønner eller trosbekendelse. Det kræver liturgisk omtanke at forberede gudstjenesten, så den får et godt flow. Her må man stille sig nogle spørgsmål:

Er der for mange ord i gudstjenesten	<p><i>Det er mere spørgsmålet om det er de rette ord der bruges – og hvordan sproget er.</i></p> <p><i>Gammel testamentariske sætninger har engang haft den lyd og indhold, som angiveligt har været nødvendig for, at daværende tilhører forstod budskabet.</i></p> <p><i>I dag er befolkningen mere oplyst – mere vidende, hvorfor "billedtalen" (som i Biblen) er uforståeligt – eller i bedste fald "søvndyssende".</i></p> <p><i>Læs i øvrigt kommentarerne i nærværende indledning, samt kommentarer til "drøftelse" i.f.m. gudstjenestesyn</i></p>
Er der en god vekslen mellem ord og handlinger	<i>Ikke altid</i>
Er der unødvendige gentagelser	<i>Ja – ret mange faktisk.</i>
For mange salmer og strofer	<p><i>Nogle af de salmer med mange vers kunne sikkert godt gøres kortere. Det sker landet over, i mange gudstjenester, at der f.eks. kun synges vers 1 og 2 - og vers 8.</i></p> <p><i>Præst (og organist ?) må kunne vælge de vers udsnit i den aktuelle salme, som giver mening til "dagens" budskab</i></p>
Mangler der noget	<p><i>Mange af de "gamle" og helt vidunderlige salmer skal ikke skrottes – men i respekt for det tidsaktuelle musiske billede, bør fornyelse være vigtig.</i></p> <p><i>Jeg elsker de gamle salmer – nyder de kloge tekster.</i></p> <p><i>Musik og sproget ændrer sig – og kirken bør følge med. Af samme grund må jeg – og vi også give plads til de yngre og de i en moden alder. Det er jo dem, som skal overtage efter os.</i></p> <p><i><u>Til spørgsmålet "mangler der noget!" - som ikke er relateret til salmer, vil jeg pege på, at det kunne være mere almindeligt med inddragelse af menigheden i gudstjenesten, f.eks. kan nogle fra menigheden læse dagens tekst op - etc.</u></i></p> <p><i><u>Det kunne også være en overvejelse, om der skal holdes flere gudstjenester – dagligt eller ugentlig, hvor</u></i></p>

	<p><i>hensyn f.eks. til aldersgrupperne vægtes - og til migranter, som ikke taler vores sprog – etc.</i></p> <p><i>Sidst vil jeg nævne, at gudstjenesterne ikke nødvendigvis skal holdes samme ugedag (søndage) og ej på de "faste" tider - som det er nu.</i></p> <p><i>Det må vel være, som i så mange andre funktioner i samfundet; at åbningstider tager et vist hensyn til hvor borgerne kan møde op – kan deltage.</i></p>
<p>Hvordan ændre man tempo – hvordan udnytter man de forskellige sprogs styrker</p>	<p><i>Dette spørgsmål bør rejses på teologi studiet – med vejledning og input af professionelle mediefolk, foredragsholdere og skuespillere.</i></p> <p><i>For mig at se, er præstens prædiken et vigtigt fundament til forståelsen af det kristne budskab, og til formidling af de kristne værdier. Bliver prædiken (i princippet) lig med "tone-flad oplæsning", nedtones tilhørerens interesse</i></p> <p><i>Jeg oplever dette - ganske markant i.f.m. barkedåb, bryllup – og meget i.f.m barkedåb.</i></p> <p><i>I starten af den aktuelle kirkelige handling er "alle" med – også de børn som er med i kirken. Men, der går ikke lang tid før den "lange" prædiken" slukker for nærværet hos såvel voksne som børn. De voksne bliver så og sige "fjerne i blikket" – børnene bliver urolige.</i></p> <p><u><i>Jeg vil tillade mig at komme med et forslag:</i></u></p> <p><i>1) Præsten bør kunne prædike / formidle det kristne budskab med varieret stemmeføring – som f.eks. en skuespiller formidler / der læser for publikum.</i></p> <p><i>Formidling uden gestikuleren og artikuleren er – eller kan være så uinteressant, at den ønskede formidling mistes.</i></p> <p><i>I mine ungdoms år har jeg deltaget i en amatør teater gruppe (Ildfolket – som gjorde det i Total- gade- og forum/ debat teater). Vi øvede, ganske meget, det levende sprog og det kropslige udtryk, der sammen gjorde "budskabet / teksten" levende.</i></p> <p><i>Dette sagt alene for at fortælle, at jeg er godt bekendt med processen, at gøre sproget levende og tydeligt for "alle".</i></p> <p><i>Jeg kender ikke meget til den teologiske uddannelse – men jeg fornemmer dog, at ovennævnte ikke fylder meget i studiet. Og det er en skam.</i></p>
<p>Hvad gør vi, hvis menighedssvar ikke fungerer</p>	<p><i>Dette spørgsmål forstår jeg ganske enkelt ikke.</i></p>
<p>Hvordan opleves nadveren af dem, der ikke deltager.</p>	<p><i>Dette kan jeg ikke svare på. Men, jeg kan have en fornemmelse af, at de må føle sig alene – måske forladt.</i></p> <p><i>Hvorfor nogle ikke gå op til nadveren kunne man med rette spørge dem om.</i></p> <p><i>Jeg kan tilføje min egen oplevelser/"udvikling". I mine</i></p>

	<i>yngre år var jeg tilbageholdende med at gå til nadveren. Det var ikke så skønt at rejse mig, og gå den "lange vej" til alteret. Jeg var ganske enkelt generet.</i>
Øvrige spørgsmål vedr. gudstjenestens forløb (jf. rapportens side 26)	
Hvis gudstjenesten er et drama – hvilke højdepunkter synes du da, der er	<i>For mig er hele gudstjenesten et højdepunkt. Jeg nyder gudstjenesten - i sin helhed.</i>
Er der noget i gudstjenesten, du godt kunne undvære – og er der noget du mangler	<i>Overordnet nej – men, jf. de kommentarer der er givet.</i>
Er menighedssvar er vigtig – hvis ja, hvad skal menighedens svare på – og på hvilken måde	<i>Det er helt vidunderligt hvis der, i gudstjenesten, er et vist samspil mellem præst og menighed. På hvilken måde samspillet kan udfolde sig, beror vel på præstens evne (og lyst) til at henvende sig til menigheden</i>
Hvordan synes du, bibellæsningerne fungerer i gudstjenestens helhed – hvordan tager du bedst ordene til dig	<i>Mit syn på bibellæsningen, er noget tvetydigt.</i> <i><u>På den ene side</u> er jeg (som gammel kirkegænger) glad for bibellæsningen</i> <i><u>På den anden side</u> synes jeg sproget er for højtideligt – for "flammende" og noget uforståeligt. Af samme grund er det vigtigt, at præsten "oversætter" – og måske spejler teksten til den almindelige dagligdag.</i> <i><u>Et andet og vigtigt perspektiv;</u> skal de unge forstå bibellæsningen, skal præsten gøre sig særdeles megen umage for at tydeliggøre teksten.</i> <i>Det er ikke kun hensynet til de unge. Gudstjenesten er for alle, uanset uddannelse – så det er vigtigt, at bønner, prædiken kan forstås – af alle.</i>
Hvad kan du lide ved gudstjenestens forskellige sprog – og hvad kan du ikke lide	
Et det vigtigt, at gudstjenestens liturgi er ens hver søndag	<i>Genkendelighed er ikke at foragte – så ja, jeg synes om at gudstjenesten altid følger samme rytme. Men det er jo mig – en ældre herre. Hvordan det opleves fortjener vel, at den enkelt kirke opsamler kirkegængernes vurdering</i>

Drøftelse i.f.m. bibelord og prædiken (jf. rapportens side 32)

Når man hører de ord, der læses og får dem udfoldet i en prædiken, skal der gerne opstå en resonans. Fortællingen skal klinge ind i hvert enkelt menneske i netop deres tanker og dagligdag. Ordene skal blive til mere end ord – de skal blive til en begivenhed. De skal gøre en forskel. Man kan med for mange ord svække ordenes begivenhedskarakter og kraft. Og hvis nogle ord skal væk, hvad skal det så være.

Det Gamle Testaments fortællinger har nu i over 25 år været en integreret del af gudstjenesten, og nok vil det afkorte gudstjenesten at fjerne disse, men det vil også afkorte "gudshistorien" en hel del. Det betyder dog ikke, at man ikke kunne diskutere, *hvilke* gammeltestamentlige tekster, vi skal høre. Ligesom man også kan diskutere hvor lange teksterne skal være, og hvor de skal

<p>placeres. Man må også overveje, hvordan de nytestamentlige breve med deres tanker om at leve som kristen kan være en vedkommende stemme i gudstjenesten. Og så er der prædikenen, der hvor evangeliet aktualiseres på en måde, så det gennemlyser både vores liv og vores død. Kunne man forestille sig andre forme for prædiken.</p>	
<p>Spørgsmål vedr. bibelord og prædiken (jf. rapportens side 32)</p>	
Hvad er en god bibeltekst i gudstjenesten	<i>Det har jeg indirekte svaret på</i>
Skal man kunne bruge Bibelselskabets nye oversættelser i gudstjenesten	<i>Dette spørgsmål forudsætter vel, at man er godt og grundigt inde i den nye og gamle oversættelse – og det er jeg ikke. Så dette spørgsmål har jeg ikke mulighed for, at svare på</i>
Hvad tænker du om de gammeltestamentlige tekster i gudstjenesten	<i>Det har jeg svaret på</i>
Hvad tager du med dig fra de nytestamentlige breve, der læses op i gudstjenestens	<i>Visdom – eftertanke og ydmyghed.</i>
En prædiken skal.... (gøre mig klogere, gladere, venligere, mere taknemmelig / omvende mig / sætte mine tanker i gang / gennemgå prædike teksten / gøre mig bedre til at leve mit liv / sætte fokus på hvad jeg kan gøre for andre	<i>Mit svar på de mange tråde der er i spørgsmålet: Ja og ja og ja.....ja !</i>
Hvad skal der til, for at du "får noget med hjem" fra prædikenen	<i>Det har jeg svaret på</i>
Er prædikenen nødvendig i gudstjenesten	<i>Ja – men ikke nødvendigvis lige lang. Jeg tænker her på, at nogle kirkelige handlinger er bedre med en relativ kort prædiken.</i>
Hvad gør, at prædikenen hænger sammen med resten af gudstjenesten og bliver en meningsfuld del af den	<i>Se – dette beror i høj grad af præsten. Formår han/hun at forme sin prædiken, med artikulation og gestikulation, så menighedens favnes i og ad budskabet – så er det en god og meningsfuld gudstjeneste. Til dette hører samspil mellem præsten, organist og sanger – samt valg af salmer. Der skal være en vis sammenhæng mellem ordet og musikken.</i>

Drøftelse vedr. bøn (jf. rapportens side 35)

Bønnen er en samtale med Gud. Her kommer vi med det der ligger os på sinde. Gudstjenestens bønner har ofte en anden karakter end bønner, man beder for sig selv. Der bruges et "vi" og et andet sprog. Der er i de senere år kommet nye kollektter til, men det er et åbent spørgsmål, om gudstjenestedeltagerne registrerer forskellen mellem de gamle og de nye bønner. Er det fordi de nye gudstjenestebønner har samme brug af metaforer som de gamle, eller fordi gudstjenestes bøn er ordlyd, der skaber en atmosfære af, at der er noget mere på spil i dette rum end i andre rum. Og er det et problem. Hvis bønnen, denne særlige samtale med Gud, er noget vi vil styrke,

<p>så er der forskellige elementer man skal se på. Først og fremmest bliver samtalen ikke mere intens af, at blive repeteret. Så måske skulle man gå en anden vej og fokusere på færre bønner. Dernæst kan man overveje sprog og forståelighed, hvem der beder for, om der er plads til egne bønner i det fælles, og om man bør undgå gentagelser.</p>	
<p>Spørgsmål vedr. bøn (jf. rapportens side 35)</p>	
Hvad får du ud af bønnerne i kirken	<i>Jeg nyder dem</i>
Hvad skal der bedes for i kirken	<p><i>Alt – alt som har relevans til såvel aktuelle udenlandske- og indlandske begivenheder, som "noget i tiden"; f.eks. årstiderne – noget (uddybende) om kirkelige og nationale mærkedage – etc.</i></p> <p><i>Hvis prædiken og bønnerne får (kort) fokus, som nævnte, kan det meget nemt blive opfattet som om, at kirken bliver politisk. Det er formodentlig ikke velset. Men, er det "politiske hensyn" i overensstemmelse med den lære som Jesus forsøgte at fortælle og vise. Her er svaret vel "ja og nej". Et par eks. Den politiske tilbageholdenhed, kan vel tolkes i, "giv kejseren hvad kejserens er". Og modsætningen, til det korrekte politiske, er vel da Jesus væltede forretningsboder i Tempelgården – elle de gange hvor han irettesatte præster/rabbiner. Jesus var handlinger og i taler var ikke politisk – men formulerede holdninger – med værdigrundlag, som ikke kan eller skal pakkes ind i et politisk statement.</i></p> <p><i>Som jeg ser det er folkekirken, som en statskirke, underlagt de politiske vinde, som nærmest forbyder at kirken politiserer. Kirken og især Kongehuset er formodentlig de 2 forfatningsmæssige organisationer, som markant har "politisk mundkurv" på. Kongehuset vil jeg ikke kommentere mere til – men kirken tilbageholdenhed (manglende lyst og mod) til at deltage i mere offentlige debatter og i kirkerummet, om social nød - om misbrug – om undertrykkelse, og meget meget mere, deler jeg ikke.</i></p> <p><i>Man kan så udmærket give sin mening til kende, at sætte fokus på relevante begivenheder og/eller livsvilkår – uden at politiser.</i></p> <p><i>Denne vinkel på kirken er vel også et godt debattemne ?</i></p>
Hvilke bønner i gudstjenesten finder du nemmest ind i	
Hvilket sprog er godt at bruge, når man beder (skal det være poetisk, forståeligt, relateret til bibeltekst eller hverdagsliv)	<i>Det har jeg indirekte svaret på. Men, sproget skal indeholde det hele; poetisk, forståeligt, relateret til bibeltekst og hverdagsliv.</i>
Hvem skal lave bønnerne – hvor mange er der brug for – og hvem skal bede dem	<p><i>Som det er p.t. skriver præsten bønnerne, og sådan skal det være.</i></p> <p><i>Antal bønner er som nu OK</i></p>

Hvor det er let for menigheden at være med, bør en bøn fremsiges af "alle" - som i f.eks. "Fader vor" og Trosbekendelsen

Drøftelse vedr. salmesang (jf. rapportens side 39)

Man kan beskrive salmesangen som et åndedræt. Altså noget uundværligt og livsvigtigt. Det er i sangen, at evangeliet fysisk trækker ind og blæses ud af os. Salmerne er hvert enkelt menneskes svar. Samtidig forbinder de alle individer i kirken. De forener i fælles rytme og melodi, ord og åndedræt, næsten som én krop. Vi har en rig og vægtig sangskat, som hele tiden fornys og som bruges af både menighed og kor. Salmesangen er en kerne i vores fællesskab i kirken. Der er grøde i sangen rundt om i landet. Nogle steder kan sangglæden mærkes – også i kirken. Andre kirker erfarer det modsatte; at man ikke kan samles i sangen. Eller at der bliver et stort skel i menigheden mellem dem som synger, og dem der tier. Og når salmesangen er et bærende element i gudstjenesten, er det en meget vigtig del, man melder sig ud af – eller ikke bringes ind i hvis man ikke kan eller vil deltage.

- * Hvordan støtter vi traditionen for sang
- * Hvordan oplever flere glæden ved det fællesskab
- * Vi har fået en masse nye salmer, men synges de nok – og er deres tonesprog favnende også for en yngre generation
- * Er der for mange, for få eller tilpas med salmer i gudstjenesten
- * Hvis sangen er et svar på evangeliet, kunne man forestille sig andre måder at svare på i gudstjenesten

Spørgsmål vedr. salmesang (jf. rapportens side 39)

Hvad er en god salme	<i>En salme som relaterer sig til "dagens tekst" – og måske suppleret til "dagens prædiken"</i>
Hvad er et godt salmevalg	<i>For mig er de aktuelle salmevalg ganske vidunderlig. Vi kunne dog "langsomt" vælge nyere salmer.</i>
Kan du forestille dig en gudstjeneste uden fællessang	<i>Nej</i>
Hvordan kan gudstjenestens fælles-sang styrkes (kan man bruge koret på andre måder – have folkekor, andre måder at ledsage sangen – måder at lære salmerne på – bruge vekselsang – mere enkle melodier eller andre tiltag i og uden for gudstjenesten)	<i>Det er – og vil være helt vidunderligt med korsang – og gerne med flere instrumenter. Landsbykirker har ikke økonomi til et professionel kor. Det er en luksus som kun er forbeholdt de større kirker. Kor, som består af frivillige sangere, skal ledes af en musisk kompetent korleder – hvilket heller ikke er økonomisk muligt for landsbykirker. Det ville være dejligt at have muligheden – men !</i>
Er der andre måder for menigheden at udtrykke sig på i fællesskab end med sang	<i>Fællesskab for og med menigheden er ubetinget vigtigt for gudstjenesten, og andre kirkelige handlinger. Udover fællesskabet i kirkerummet ved bla. gudstjenesterne kan kirken indbyde til fællesskab på; * at menigheden personligt bydes velkommen af præsten og som minimum kirketjeneren. * efter gudstjenesten kunne menigheden bydes på kirke kaffe/te – til en lille uformel samtale, om løst og fast,</i>

	<p>med præsten og evt. musikerne samt menighedsrådsmedlemmer.</p> <p>* fællesskabet styrkes også ved de arrangementer (muiske og foredrag m.v.) som menighedsrådene ' afholder.</p>
Hvad kan synges i kirken: Højskole-sange - sange fra populærkulturen – uautoriserede salmetillæg – Taizésange – selvskrevne – helt nyskrevne etc...	Det har jeg svaret på.
Hvem skal bestemme, hvad der kan eller ikke kan synges i kirken	Det må ubetinget være i et samarbejde mellem menighedsråd, organist, kirkesanger og menighedsråd. Men, præsten skal dog have det afgørende ord

Drøftelse vedr. musik (jf. rapportens side 41)

Musikken er en integreret del af gudstjenesten. Musikken er ikke udsmykning eller event, men er med til at gøre gudstjenesten til et klangrum for evangeliet. Musikken har en dobbelt funktion; den tjener ordets forkyndelse, og forkynder selv.

- * Hvordan finder man kirkemusikalske udtryk, der spejler tidsåndens musik og giver kontrapunkt til denne
- * Hvordan fornys den liturgiske musiktradition, så menigheden kan deltage og opleve "en himmelsk tone", der stemmer os til ritualen.

Spørgsmål vedr. musik (jf. rapportens side 43)

Hvad skal musikken gøre ved os i gudstjenesten	Musik har den vidunderlige evne, at påvirke vore følelser; i glæde, i sorg - med drømme o.s.v.
Hvilke instrumenter er velegnede til at skabe musik i kirken	Orgel, klaver, guitar, violin og blæseinstrumenter
Hvad skal forholdet mellem menighed og kor være	Samspil - hvor det overhoved er muligt
Skal man have en nadverliturgi uden menighedssang	Nej
Hvilken form skal trosbekendelsen have (på hvilken melodi – som talekor eller salme)	Jeg nyder trosbekendelsen som fælles tale/sang
NB Burde der ikke være spurgt, om der er bønner, som ikke har relevans eller som virker "forkert"	<p><u>Vedr. trosbekendelsen.</u></p> <p>Trosbekendelsen i sin helhed er meget dejlig. Jeg har dog indimellem lidt svært ved afslutningen: "kødets opstandelse og det evige liv".</p> <p>Her tænker jeg det er lidt svært at forstå "kødets opstandelse", når det er asken efter den afdøde, som "be-graves" - hvis man har bisat – efter kremering – et kært familiemedlem eller en ven.</p>

Hvem skal bestemme, hvilken musik der kan eller skal spilles i kirken	<i>Det må ubetinget være i et samarbejde mellem præst, organist, kirkesanger og gerne med menighedsråd. Præsten skal dog have det afgørende ord.</i>
---	--

Drøftelse vedr. sakramenterne (jf. rapportens side 44)	
Dåbsordene "Gå derfor hen og gør alle folkeslag til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Helligåndens navn" - og nadverordene "Gør dette til min ihukommelse" peger på, at Gud ikke kun giver sig til kende i ord, men også i handlinger.	
Spørgsmål vedr. sakramenterne (jf. rapportens side 45)	
Hvor foretrækker du, at dåben er placeret i gudstjenesten	<i>Jeg er vist efterhånden mere til, at barnedåb bliver det centrale i gudstjenesten – som mere skal have karakter af en andagt.</i>
Overvej for og imod dåbsgudstjenester	<i>Det har jeg svaret på</i>
Hvordan oplever du nadveren i guds-tjenesten – er det et problem, at alle ikke deltager	
Er det vigtigt, at der er nadver i søndagens gudstjeneste	<i>Ja !</i>

Drøftelse vedr. fællesskab (jf. rapportens side 48)	
<p>I det nye Testamente er et af ordene for kirke "at komme sammen". En gudstjeneste skal også kendes på, hvorledes denne komsammen forvaltes. Hvordan bidrager den enkelte – læg og professionel – til fællesskabet.</p> <p>Kirken er et fællesskab. Hvert sogn må finde ud af, hvordan det fællesskab udmønter sig. I forhold til gudstjenestelivet kan man drøfte, om eller hvordan man kan vise gudstjenestens åbenhed og inkluderende væsen. Nogle har med det samme en dyb følelse af, at være velkommen – andre overvældes af fremmedheden og det indforståede, og føler sig ikke hjemme. At føle sig velkommen handler både om atmosfæren, menigheden og liturgiske og praktiske valg truffet i forhold til gudstjenesten.</p> <p>Man kan diskutere, i hvor høj grad det erfarer, at gudstjenesten er noget, vi er fælles om. Deltagelsen er afgørende, og man kan deltage ved sang og bøn – ja, egentlig ved så lidt som at lytte. Erfares det også sådan ? Nogle oplever, at det styrker fællesskabet at inddrage frivillige i gudstjenesten – andre oplever det modsatte. Er det, at frivillige bidrager i gudstjenesten, et udtryk for, at kirken er noget, vi er sammen om – eller er det de professionelle præster, organister, sangere, kirketjenere og kordegne, der netop i kraft af deres professionalisme skaber rammerne for en offentlig gudstjeneste, hvor alle kan være med ?</p>	
Spørgsmål vedr. fællesskab (jf. rapportens side 48)	
Føler du dig som en del af et fælles-skab, når du er i kirkerum	<i>Ja</i>
Vil du gerne bydes velkommen til guds-tjeneste – hvis ja, hvordan – hvis nej, hvorfor ikke	<i>Ja – og jeg har uddybet dette tidligere</i>

Hvad synes du om at hjælpe til i guds-tjenesten – eller om, at andre gør det	<i>Kan man finde frivillige til at hjælpe, vil jeg synes det er OK. Mon ikke det forudsætter klare retningslinjer.</i>
Hvilke krav kan man stille til frivillige i gudstjenesten	<i>At de vil – og at de modtager den nødvendige vejledning</i>

Drøftelse vedr. rummet (jf. rapportens side 52)

Vi har middelalderkirker med kalkmalerier, som åbner til en hel "anden" verden. Vi har katedraler, der vidner om Guds storhed. Vi har moderne kirker, som spejler vore egne huse. Hvert "hus" har sin egen atmosfære, og fejringen af gudstjenesten må tage hensyn til de forskellige kirkerum.

- * Er kirkebænken en hindring for en nutidig nærværende gudstjeneste
- * Bliver man nød til at samle menigheden oppe i koret, når den bliver for lille til det store kirkeskib
- * Hvilke moderne medier skal vi tage i brug for at nå ud med budskabet
- * Kirkerummet i sig selv har i vor tid fået en større opmærksomhed i forhold til gudstjeneste oplevelsen, og derfor må man nøje diskutere indretningen.

Spørgsmål vedr. rummet (jf. rapportens side 52)

Hvilken atmosfære er vigtig i et kirkerum	<i>Gudshus/kirkerummet byder velkommen – og det må forventes, at "husets gæster" føler sig velkommen. Præst, musikere og kirketjener har opgaven, at være "vært". Hvordan de kan og vil gøre atmosfæren venlig, nærværende er en vigtig debat, som menighedsrådet bør drøfte – evt. med nogle tilbagemeldinger fra menigheden</i>
Skal kirkerummets indretning gøres fleksibel, så rummet kan bruges på flere forskellige måder	<i>I princippet JA. Der må dog være noget som ikke kan eller bør rummes i kirken. Hvilke seancer der ikke bør have plads i kirkerummet, er lidt svært at svare på. Det umiddelbare er noget lignede, en "satans kult" – en "bandesamling, som har rod i en aggressiv religion" – etc. Menighedsrådet bør drøfte og beslutte dette. <i>Kunst er allerede i kirkerummet – ofte med ældre og værdifulde genstande og billeder. Muligheden for løbende udstillinger af nyere kirkekunst bør overvejes. Menighedsrådet drøfte dette.</i></i>
Skal vor tids kommunikationsredskaber bruges i gudstjenesten – hvorfor / hvorfor ikke / på hvilken måde	<i>Umiddelbart JA. Dog er alle kirke ikke lige velegnet til <u>alle</u> de nye kommunikationsredskaber. Menighedsrådet bør drøfte muligheder og begrænsninger.</i>
Er der en grænse for, hvad kirkerummet kan bruges til – hvis ja, hvor går den	<i>Se min bemærkning vedr. kirkerummets indretning.</i>

Drøftelse vedr. andre gudstjenester (jf. rapportens side 56)

Mennesker er forskellige og har forskellige præferencer. For nogle er højmessens mange ord ikke det, der skaber fred og aflaster - de søger stilheden. Nogle kommer ikke fast i kirke, men kommer ved særlige anledninger. Nogle kommer med deres børn, og for nogle passer det bedst med korte gudstjenester i hverdagen.

Nogle steder vil man gerne kunne målrette gudstjenesten til dåbsmenighed og holder dåbsgudstjenester separat. Det moderne menneskes forskellige behov er afspejlet i udbuddet af gudstjenesteformer i folkekirken. Men hvad er forholdet egentlig mellem højmissen og det, vi – af mangel på bedre begreb – samler i en kasse, vi kalder "andre gudstjenester"?

* Er der forskel på den teologi, de repræsenterer

* Hvad er forholdet mellem de ressourcer, vi bruger på det ene og det andet

* Hvordan bygger vi bro mellem menighederne, og hvordan – og hvad – kan højmissen lære af disse gudstjenester, der tiltrækker en anden (ofte yngre) menighed.

Spørgsmål vedr. andre gudstjenester (jf. rapportens side 56)

Hvad er din drømmegudstjeneste – form – indhold – tidspunkt – inddragelse - musik	<i>Det har jeg direkte og indirekte svaret på</i>
Hvordan er forholdet mellem Højmissen og andre gudstjenester	
Hvad skal der som minimum være for at man kalder det en gudstjeneste	
Kan man skabe en gudstjeneste, der når alle	<i>Det er et lidt svært spørgsmål at svare på. Umiddelbart vil jeg mene, at gudstjenesten skal nå alle.</i>
Hvordan forholder du dig til lægmands gudstjenester	<i>Ud fra det lidt jeg kender til lægmands gudstjenester, har de stor opbakning, og godt fat i deres menighed.</i>
Hvordan kan vi åbne folkekirken op for kristne migranter	<i>Guds hus er for alle – og det har vel næppe med etnicitet at gøre. Så JA, vi bør åbne vore kirke for kristne migranter. Ret beset bør kirken overfor kristne migranter, være opsøgende.</i> <i>Kan de kristne migranter ikke tale og forstå dansk, bør vi give dem en gudstjeneste på det sprog de forstår – eller give mulighed for tolkning.</i> <i>Denne åbning (med sprog-problemet) er ikke økonomisk muligt for de mindre kirker – med mindre de kirkelige myndigheder økonomisk dækker tolkning</i>

Pixiudgaverne

Hvem bestemmer – overvejelser om forholdet mellem autorisation og frihed i folkekirkens liturgi.

Folkekirkens liturgi – mellem frihed og ansvar

I denne rapport er der ikke opsamlet spørgsmål på samme måde som i den forgående rapport vedr. gudstjenesten. Af samme grund vil jeg her alene uddrage de spørgsmål der rejses i pixiudgaven, som har overskriften "Hvem bestemmer"

At fejre gudstjenesten er en vital del af det at være kirke. Hvem bestemmer, hvordan vi gør det. Hvad er forholdet mellem autorisation og frihed. Hvordan gør vi plads til fornyelse uden at miste tradition og sammenhængskraft.

Genkendelighed (overvejelser om forholdet mellem autorisation og frihed)

Det siges tit, at et af formålene med autorisation er, at vi kan genkende Højmessens, uanset hvor i landet vi er. Hvis genkendelighed skal være et kriterie for vores højmesse, så må vi stille os selv nogle spørgsmål – se side 10

Hvem skal kunne genkende guds-tjenesten: Præster og kirkemusikere – vante kirkegænger – Dåbsfølget.	<i>Ubetinget kirkens gæster; følget til dåb, bryllup og begravelser/ bisættelser samt kirkegængerne – både de vante som uvante. Præster og kirkemusikere vil formodentlig altid kunne genkende gudstjenesten.</i>
Hvad skal gudstjenesten genkendes som: En kristen gudstjeneste – En evangelisk Luthers gudstjeneste – En dansk gudstjeneste	<i>Jeg må tilstå, at jeg kun har en svag ide vedr. forskellen på en kristen-, en evangelisk Luthers- og en dansk gudstjeneste. Af samme grund vil jeg <u>kun</u> forholde mig til hele spørgsmålet med et JA</i>
Hvad er det, vi genkender. Noget tyder på, at det har mere at gøre med stemningen i kirken end med Alterbogen. Det har mere at gøre med præsten, musikken, duften, rummet end med en særlig rækkefølge af led og bestemte ord	<i>Som kirkegænger er jeg mere interesseret i, at gudstjenesten taler til mig; at den er levende og præget af engagement – og tro. Her vil mit stemningsbillede være, at jeg møder til gudstjeneste med glad forventning, og forlader gudstjenesten med et opløftet sind, glæde og taknemmelighed.</i>
Det overordnede spørgsmål er dog, om ikke der er vigtigere kriterier for Højmessens end genkendelighed. Måske skulle vi flytte fokus fra om Højmessens kan genkendes i detaljen, til at den skal hænge godt sammen, som en helhed	<i>Jeg formoder (og forventer) at en gudstjeneste altid hænger godt sammen – jv. Mine tidligere bemærkninger til emnerne til "Gudstjenestelivet"</i>

Autorisation i praksis

Hvordan ser forskellige grader af autorisation ud i praksis ? For at konkretisere overvejelserne om forholdet melle autorisation og frihed har faggruppen skitseret **3 modeller**: Den konservative, Den frie og Mellemvøjen. Disse modeller er tænkt som inspiration til den videre debat om rammerne for vores gudstjenesteliv eller kan bruges som afsæt for at tænke en helt anden model.

Overordnet set er spørgsmålene om Autorisation i praksis med de 3 skitseret modeller mere af faglig teologisk karakter rettet til kirkens myndighed og præster. Men jeg vil tilføje, at menighedsrådene bør inddrages i valget af autorisation – i praksis.

1. Den konservative model

Beholde den nuværende højmesse ordning, der er kendetegnet ved 4 hoveddele: Indledning – Ordet – Nadver – Afslutning. Spørgsmål – se side 17

Vil der komme flere ansøgninger om dispensationer fra den autoriserede normalordning	<i>Jeg ved det ikke ! Dette er vist et spørgsmål som kræver mere uddybende udspil fra de kirkelige myndigheder</i>
Vil det underminere tanken om autorisation, hvis det i praksis er dispensationer, der kendetegner gudstjenestelivet	<i>Jeg ved det ikke ! Dette er vist et spørgsmål som kræver mere uddybende udspil fra de kirkelige myndigheder</i>
Vil det underminere tanken om autorisation, hvis det i praksis er dispensationer, der kendetegner gudstjenestelivet	<i>Jeg ved det ikke ! Dette er vist et spørgsmål som kræver mere uddybende udspil fra de kirkelige myndigheder</i>
Hvad vil forholdet mellem den allerede foretagne ændringer (ansøgte og uansøgte), og en bekræftelse af den gældende ordnings autorisationsstatus medføre	<i>Jeg ved det ikke ! Dette er vist et spørgsmål som kræver mere uddybende udspil fra de kirkelige myndigheder</i>
Kan sproget fra 1992 bruges i dag – og hvad gør vi, når der kommer nye bibeloversættelser, salmer, bønner og nadverliturgier	<i>Nej – se mine tidligere bemærkninger om "sproget"</i>
Er der behov for større inddragelse af lægmand i gudstjenesten	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet. Vælger et menighedsråd at inddrage lægmand i gudstjenesten, skal menighedsrådet udforme retningslinjer – m.m.</i>

2. Den frie model

I denne model vil man lade strukturen være det faste og genkendelige. Det vil ikke være ordlyden, der afgør om en gudstjeneste holder sig inden for rammerne, men derimod at søndagens gudstjeneste følger ordo-strukturen (betegnelse for en gudstjeneste med fire overordnede led; Samling – Ordet – Nadver – Sendelse) - spørgsmål – side 19

Vil den frie model give store variationer på tværs af sognene, som det er tilfældet i Tyskland – eller vil sognene følge vejledningerne relativt tæt, hvilket	<i>Hvis det kan sammenlignes med kirkerne og de religiøse samfund i USA, så er jeg absolut ikke interesseret i den "frie model". Jeg kender ikke til praksis er i Tyskland.</i>
---	---

er tilfældet i USA	
Skal der være frihed til at vælge hvilken tekst, der skal prædikes over	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet</i>
Hvordan skaber man et godt samarbejde om liturgi	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet</i>
Hvordan deler vi erfaringer og får inspiration – og hvordan prøver vi ting af og evaluerer	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet</i>
Skal folkekirken have et teologisk grundlagsdokument for gudstjenestelivet	<i>Er biblen og testamenterne samt tesoerne af Luther ikke vores teologiske grundlagsdokument for gudstjenestelivet. Jeg har lidt svært ved at se meningen med et "nyt" grundlagsdokument – og i den sammenhæng, hvem der skulle, og kunne udforme et "nyt" grundlagsdokument; folketinget – biskopperne – præsterne – menighedsrådene - eller efter en større debatrunde blandt landets borgere ???</i>
3. Model Mellemsvejen Denne model autoriserer strukturen i gudstjenesten og autoriserer også ordlyden i de mest centrale led i gudstjenesten; det er <u>må</u> være tilstede, for at der kan være tale om en evangelisk luthersk højmesse. Hvordan det øvrige, ikke-autoriserede i de enkelte led tilrettelægges, eller hvorvidt det udelades, er frit. Spørgsmål se side 21	
Hvad er det godt at autorisere i en højmesse – hvad er kernen – og hvorfor	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet</i>
Er det vigtigt, at der autoriseres en mulighed, eller kan der autoriseres et udvalg af variationer til de forskellige led	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet</i>
Er det en styrke. At menigheden kan variere gudstjenesten lokalt	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet</i>
Hvordan skal præst og menighed arbejde med at træffe beslutning om de frie led	<i>Er spørgsmål som er mere relevant til drøftelse og beslutning i menighedsrådet</i>